

راهنمای عملی

راهبری برنامه درسی

مؤلفین:

یوسف فرمانی

(دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی)

سجاد حاتم

(دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی)

ابراهیم شکوری

(فوق لیسانس برنامه ریزی درسی)

عنوان: راهنمای عملی راهبری برنامه درسی
 پدیدآورندگان: یوسف فرمانی، سجاد حاتم، ابراهیم شکوری
 سرشناسه: فرمانی، یوسف، ۱۳۶۵
 شناسه افزوده: شکوری، ابراهیم، ۱۳۵۸
 شناسه افزوده: حاتم، سجاد، ۱۳۶۰
 مشخصات نشر: تهران، علوی ۱۳۹۶
 مشخصات ظاهری: ۲۴۸ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۰-۱۹۸-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: شابک: ۲۴۸-۳۱۷ ص.
 موضوع: برنامه ریزی درسی
 موضوع: curriculum development
 رده بندی کنگره: ۲۱۳۹۶ ر ۴۷۰/۲۷
 رده بندی دیویی: ۳۷۱/۳۰۲۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۱۰۶۶۸

راهنمای عملی راهبری برنامه درسی

مؤلفین: یوسف فرمانی، سجاد حاتم، ابراهیم شکوری
 طراح جلد: رضا طهماسبی
 نوبت چاپ: ۱/ ۱۳۹۶
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 قیمت: ۱۹۰.۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۰-۱۹۸-۵

انتشارات علوی

nashrealavi@yahoo.com

نشانی: مقابل دانشگاه تهران، ساختمان ۱۴۳۰ (ظروفچی)، واحد ۱۰

تلفن: ۶۶۴۰۷۵۱۳-۶۶۴۶۵۰۳۵

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
فصل ۱: آموزش و پرورش	۱۱
سند تحول بنیادین.....	۱۷
کلیات (فصل اول).....	۱۹
چارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش (فصل هشتم).....	۴۶
فصل ۲: برنامه درسی ملی	۴۹
برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران.....	۵۸
هدف‌های تعلیم و تربیت از نگاه برنامه درسی ملی کدامند؟.....	۶۵
هدف کلی برنامه‌های درسی و تربیتی.....	۶۶
شایستگی‌های پایه.....	۶۶
حوزه‌های تربیت و یادگیری.....	۶۸
عناوین حوزه‌های تربیت و یادگیری.....	۶۹
بیانیه حوزه‌های تربیت و یادگیری.....	۶۹
حوزه تربیت و یادگیری قرآن و عربی.....	۷۱
حوزه تربیت و یادگیری زبان و ادبیات فارسی.....	۷۳
حوزه تربیت و یادگیری فرهنگ و هنر.....	۷۵
حوزه تربیت و یادگیری کار و فناوری.....	۷۸
حوزه تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی.....	۸۰
حوزه تربیت و یادگیری ریاضیات.....	۸۲
حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی.....	۸۳
حوزه تربیت و یادگیری زبان‌های خارجی.....	۸۵
حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده.....	۸۶

فصل ۳: الگوی مفهومی هدف‌گذاری درسی و تربیتی

۹۷	سطوح چهارگانه اهداف در الگوی هدف‌گذاری
۱۰۲	

فصل ۴: برنامه درسی

۱۳۳	
۱۳۸	مفهوم برنامه درسی
۱۴۱	عناصر برنامه درسی
۱۴۲	هدف
۱۴۲	اهداف کل
۱۴۳	اهداف جزئی
۱۴۳	اهداف رفتاری
۱۴۳	محتوا
۱۴۴	راهبردهای یادگیری (روش)
۱۴۵	وسایل، رسانه‌ها و مواد آموزشی
۱۴۵	ارزشیابی
۱۴۶	انواع برنامه درسی
۱۵۲	مفهوم و تعریف برنامه درسی پنهان
۱۵۴	برنامه درسی غفلت شده (گمشده)
۱۵۵	برنامه درسی خارجی (بیرونی)
۱۵۵	برنامه درسی یادگرفته شده

فصل ۵: اثربخشی

۱۵۷	
۱۵۹	مقدمه
۱۶۰	اثربخشی از دیدگاه علماء و دانشمندان
۱۶۳	معیارهای سنجش اثربخشی
۱۶۵	روش مبتنی بر دستیابی هدف
۱۶۶	روش سیستم تامین منابع
۱۶۶	روش مبتنی بر فرایند درونی سازمانی
۱۶۶	روش استراتژیک پایه‌گذاران سازمان
۱۶۷	اثربخشی کلی

۱۶۷	اثر بخشی سازمانی
۱۶۷	مدل هدف
۱۶۸	مدل منبع سیستم
۱۶۹	مدیریت برای اثر بخشی سازمانی
۱۷۰	مهارت لازم مدیران آموزشی برای اثربخشی
۱۷۱	مهارت فنی
۱۷۱	مهارت انسانی
۱۷۱	مهارت اداری
۱۷۲	تقسیم بندی رویکردها در دیدگاه‌های مختلف
۱۷۳	انطباق پذیری سازمان
۱۷۴	تغییر دادن سبک
۱۷۴	رفتار انطباق پذیر
۱۷۵	فعالیت‌های اصلی مدرسه در زمینه اثربخشی

فصل ۶: نظارت و راهنمایی

۱۷۷	نظارت و راهنمایی در فرهنگ تعلیم و تربیت
۱۷۹	اهمیت نظارت آموزشی
۱۸۱	مدل‌های نظارت
۱۸۲	مدل‌های نظارتی گب هارد
۱۸۳	روش‌های اعمال نظارت
۱۹۱	مراحل نظارت بالینی
۱۹۵	اصول نظارت
۱۹۸	نقش نظارت و راهنمایی آموزشی در بهبود فعالیت‌های آموزش و پرورش
۲۰۱	ویژگی‌های نظارت و راهنمایی آموزشی
۲۰۳	ویژگی‌های نظارت و راهنمایی تعلیماتی جدید
۲۰۳	نقش خودکنترلی خودارزیابی در نظارت
۲۰۴	راه‌های ایجاد خود کنترلی در متون اسلامی
۲۰۷	فرایند خودکنترلی از دیدگاه اسلام
۲۰۸	

فصل ۷: راهبر برنامه درسی

۲۱۱	
۲۱۳	شرح وظایف راهبر برنامه درسی
۲۱۴	مسئولیت‌های حرفه‌ای راهبر برنامه درسی
۲۱۵	تجربه تدریس
۲۱۷	اهداف طرح راهبران برنامه درسی
۲۱۸	وظایف راهبران برنامه درسی در مدارس
۲۱۹	تشکیل کمیته استانی، منطقه‌ای، آموزشگاهی
۲۱۹	انجام راهبر برنامه درسی در مدارس

فصل ۸: تعاریف و روش‌ها

۲۲۱	
۲۲۳	آزمون عملکردی
۲۲۴	آموزش تلفیقی
۲۲۵	آموزش مستقل
۲۲۶	انتظارات عملکردی
۲۲۸	خودارزیابی
۲۲۹	خودسنجی
۲۲۹	رویکرد زمینه محور
۲۳۱	سبک‌های یادگیری
۲۳۱	فرآیند محوری
۲۳۲	فرم سیاه رفتار
۲۳۲	فعالیت‌های دست‌ورزی
۲۳۲	مهارت‌های زبانی و فرازبانی
۲۳۳	مهارت‌های ارتباطی
۲۳۳	مهارت‌های فرایندی
۲۳۴	یادگیری مبتنی بر وظیفه

منابع فارسی

۲۳۷	
۲۴۴	منابع انگلیسی

❖ پیشگفتار

آموزش، برنامه‌ریزی درسی و تدریس از جمله حرفه‌هایی است که نیاز به صلاحیت‌ها و ویژگی‌های خاصی دارد. آنچه از اصول، مفاهیم و مسائل اساسی تعلیم و تربیت، برنامه‌ریزی درسی، آشنایی با مبانی نظری، فلسفی، روانی و اجتماعی برنامه‌های درسی و تربیتی، مهارت در کاربرد اصول و تکنیک‌های تدریس برنامه‌های درسی و روش‌های ارزشیابی از ویژگی‌های ضروری و حیاتی برنامه‌ریزی تعلیم و تربیت در هر نظام آموزشی می‌باشد. در حوزه برنامه‌ریزی درسی موضوع عناصر برنامه درسی (اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی-یادگیری، وسایل آموزشی و ارزشیابی) از اساسی‌ترین و حساس‌ترین حوزه‌های برنامه درسی است که توجه و کاربرد آن در مراحل مختلف طراحی، تدوین، اجرا، ارزشیابی و نظارت ارزیابی، موجب تفهیم برنامه و حرکت آگاهانه در فرآیند برنامه‌ریزی می‌گردد. توجه به عناصر برنامه درسی و هم‌چنین مراقبت و نظارت بر نحوه پرداختن به این عناصر چهارچوبی اساسی و شاخصی بسیار مهم در کیفیت اجرای فرآیند برنامه درسی به ویژه در سطح مدارس و کلاس درس می‌باشد.

جایگاه راهبران برنامه درسی در جهت اصلاح وضع نظام آموزشی، ترمیم کارایی و اثربخشی فعالیت‌های آن بر کسی پوشیده نیست و اهمیت این جایگاه در نظام‌های پویا روز به روز در حال افزایش می‌باشد. لزوم توجه به این مبحث در شرایط کنونی که شاید یکی از مشکلات اساسی در اجرای برنامه‌های آموزشی و درسی نبود نظارت بر حسن اجرای صحیح برنامه‌ها از سوی عوامل اجرایی است از اهمیت بیشتری برخوردار است. نظارت علمی نقش اساسی در حل مشکلات آموزشی و تربیتی دارد. برای انجام چنین نظارتی نیاز به ناظرانی است که از مسایل جاری آموزش و پرورش که پیوند مستقیم با مفاهیم انسان‌سازی دارد

آگاه باشند. بکارگیری و استفاده از راهبران آموزشی و برنامه درسی در مدارس در کنار همکاری همه معلمان، ایجاد و فراهم سازی شرایط لازم توسط مدیریت مدرسه در کنار سایر امکانات آموزشی تا حد زیادی قادر خواهد بود نواقص و ایرادات موجود در روند اجرایی و ابهامات حاصل در ارتباط با اجرا و میزان فهم و آشنایی با عناصر برنامه های درسی و فاصله بین برنامه های قصد شده، تدریس شده و یاد گرفته شده را کاهش دهد. البته این امکان زمانی فراهم خواهد شد که راهبران برنامه درسی نیز از تجربه و تخصص کافی و لازم در زمینه هدایت و راهنمایی همکاران خود برخوردار باشند و اگر قرار باشد راهبران در تغییر، اصلاح و ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری و برنامه درسی نقش اساسی داشته باشند، باید خواهی نخواهی در اصلاحات آموزشی و برنامه های آینده آموزش و پرورش در کنار همکاران خود، همراه و همگام با آنها نقش حلی، انفعالی و پیشگامی ایفا کنند.

مؤلفین

بهمن ۱۳۹۵ - ارومیه